

Molnár János:

Ami a két folyó között volt 1985 – 1990 (Részlet a könyv kéziratából)

A címről

A cím, tehát „Ami a két folyó között volt”, az egy kissé megváltoztott formája az arab *„Má bajna nahrajn”*-nak, amivel Mezopotámiát jelölik, s amelynek szó szerinti fordítása *„Ami a két folyó között van”*. Az pedig a görög *„Mezopotámia”* arab tükörfordítása – hacsak nem fordítva igaz! Azzal, hogy én az *„Ami a két folyó között van”* helyet a *„volt”*-ot használom, azzal az ott eltöltött idő elmúltára utalok.

Tehát az ősi Mezopotámia, nagyjából a huszadik századi Irak területe, amely a hivatalos adatok szerint 444.420 négyzetkilométer. Ez hozzávetőlegesen Lengyelország, Csehország, Szlovákia és Magyarország összterületének felel meg. Lakosainak száma mostanában (amit most éppen pontosan nem lehet tudni...), kb. 20 millió körül mozog. Amikor még egyetemen arabisztikai tanulmányaimat végeztem (1962-1968), akkor még úgy tanultam, hogy Irak lakossága még csak 6,7 millió! Tehát lakossága, mint az egész térség lakosságának a száma, rohamosan nő.

Az országról és természeti viszonyairól

Az ország 60 százaléka sivatag, amely homok, kő, vagy homokos föld, ahol a beduinok állatai részére táplálékot csak silány fűcsomók, vagy a sivatagi körülményekhez is alkalmazkodó növényzet nyújt. Az ország további 20%-át a szíriai határ északi része, a török és a perzsa (iráni) határ mentén húzódó hegyvidék alkotja, amelynek magassága 500 és 3500 méter között váltakozik. A hegyvidéket is jobbra kopár, ritka erdők, bozótok fedik, s csak néhol van mezőgazdaságra alkalmas terület. Az országot két nagyobb folyó, a Tigris és az Eufrátesz szeli át. A Tigrisnek ugyan van 5 kisebb-nagyobb mellékfolyója, de az Eufrátesznek egész Irak területén egy sincs. Mivel az országban ez a két folyó a domináns, az irakiak hazájukat *„a két folyó országának”*

(arabul *„Bilád ar-ráfídayn”*) is nevezik. A lakosság zöme a két folyó partján, csatornái mellett él. Ezért nevezték el a görögök az ókorban ezt a földet Mezopotámiának, Folyamköznek.

Az országot ez a két folyó élteti. Ameddig azok vize elér, addig van élet, utána már a sivatag az úr, mert az ország éghajlata igen száraz és forró. Középen és délen a csapadékmennyiség évi átlaga nem haladja meg az 50-200 millimétert. Az északeleti hegyvidéken lehullott csapadék mennyisége is csak 200 és 400 milliméter között mozog. A síkságon május elejétől október végéig sosincs eső. Még csak báránfelhőt sem látni az égen! Ezért éjszaka fantasztikus a csillagos ég! Nem csoda, hogy a sumér és bábéli időkben annyira dívott itt az asztrológia és asztrológia! Nappal a Nap pedig igencsak melegen süt! A két legforróbb hónapban, júliusban és augusztusban a napi csúcshőmérséklet 50 °C közelében van árnyékban. A tűző napon pedig kb. 65 °C! Itt, mivel már elég közel vagyunk az egyenlítőhöz, nagyon erős a Nap sugara. Bagdadban és környékén, nyáron csak napkeltekor fű enyhébb, a forróságtól meggyötört szervezetet frissítő szellő. Ilyenkor van 30-32 °C, de amint már kissé följebb kerül a Nap, máris 40 °C fölött van a hőmérséklet. Az emberek, főleg a paraszt emberek, általában csak kora reggel, meg késő délután dolgoznak. Napközben, úgy 11 és 5 óra körül inkább csak pihennek.

Az ország déli részén, ott ahol a Tigris és az Eufrátesz a Satt el-arabban egyesül, terjedelmes, kb. 100 x 60 km-es mocsárvidék volt, amíg annak vizét a 90-es évek közepén le nem csapolták. A mocsarak, a közeli Perzsa öböl vizének párolgása folytán a forró levegő, csipős, sós nedvességet is tartalmaz, amelyet már csak a homokviharok hozta bőr és tüdő porusait eldugaszoló homokpor tesz teljesen elviselhetetlenné. Baszrából a nyár legforróbb hónapjaiban még az őslakosok is, ha tehetik, északabbra, legalább Bagdad környékére menekülnek a meleg elől. A nyári hónapokban napközben csak az megy ki az utcára, akinek nagyon muszáj. Az üzletekben, lakásokban, autókban pedig szüntelenül berregnek a légkondicionáló berendezések, amik nélkül manapság már szinte elképzelhetetlen erre felé az élet. Az idős hazaiak, akik még emlékeztek arra, amikor nem volt villany, hűtőszekrény, meg légkondicionáló, mind egyöntetűen azt

mondták, hogy akkor a nyár szörnyű volt erre felé. Az egyik ilyen időszak ember mondta:

- Tudod, a nyárban az volt a legszörnyűbb, hogy hónapokig még csak hideg vizet sem lehetett inni!

A hőmérséklettel kapcsolatban még megjegyezhetjük, hogy a ma már béke és konszolidált időnek számító Szaddám korszakban volt egy törvény, amelynek értelmében, ha a hőmérséklet 50 °C fölé emelkedik árnyékban, akkor a munkát be kell szüntetni, de a bért a munkaadó köteles folyósítani. Igaz, hogy ezt nem nagyon tartották be, sőt, maga a „vezér” Szaddám Huszein mondta egyszer (lehet, hogy többször, de én csak egyszer hallottam), hogy a hőmérséklet hivatalosan csak azért 50 °C, mert ez a törvény érvényben van! Ezért aztán a hőmérséklet hivatalosan mindig csak 49 egész valahány tized volt.

Gyakran feltettem magamnak a kérdést, hogyan éltek itt az emberek akkor, amikor még nem volt légkondicionáló? Vagy hogyan bírják ezt a szörnyű forróságot a pusztában élő beduinok? Jó légkondicionálóval felszerelt Toyota személygépkocsimból nyáron már a beduin sátor pusztá látványa nyomán is kivert a forró veríték, mert a pusztában még árnyék sincs! A napon pedig akkor, amikor árnyékban 50 °C van, 62-65 °C is lehet.

Amikor a tiszteletet parancsoló kort megélt iraki ismerőseimet kérdeztem arról, hogy ezt a forróságot hogyan bírják a beduinok, azok erre csak azt mondták, hogy „a beduinok, azok beduinok!” Még még rosszallóan hozzátették:

- Valamikor a nap legmelegebb óráiban csak aludtunk, mert akkor még nem voltak ezek a hűtőberendezések. Most pedig már akkor is dolgoznának az emberek, amikor az élet természetes rendje a pihenést követeli meg! Pedig mire rohannak?

Később, amikor már közelebbről megismertem a beduinok életét is, érdekességgé vált tapasztaltam, hogy a városokkal, pl. Bagdaddal szemben a pusztában ugyan 10 és 15 óra között förtelmes meleg van, de előtte és utána már egészen elfogadható az idő. Sokkal jobb, mint a városokban, ahol 18 óra után szinte bele lehet pusztulni a hőségbe, mert a felforrósodott falak akkor adják ki magukból a napközben felszedett meleget.

Viszont a tavasz (február közepétől április végéig), az ősz (október-november), meg főleg a tél (decembertől február közepéig) igen kellemes. Bagdadban, a mért legalacsonyabb hőmérséklet -3 °C volt – persze csak pirkadatkor. Napközben sosem volt 15-16 °C-nál kevesebb, inkább 20 °C körül lehetett. Egyébként a hajnali hőmérséklet is csak nagyritkán süllyed fagypont közelébe, általában minimum 5 °C körül van.

A hazaiak komolyabb lehűlésre nincsenek felkészülve, fűtés (kályha, radiátor, tűzhely) a hagyományos iraki házakban nincs. Csak a legfényűzőbben berendezett hivatalokban és lakásokban voltak olyan légkondicionáló berendezések, amelyek fűtésre is alkalmasak voltak. A „klimatizációra” használt berendezések többsége csak hűtésre volt alkalmas. A fűtés faluhelyen abból állt, hogy fadarabokat, gallyakat tüzeltek el az udvaron, majd a paraszat egy lavórba rakták és bevitték a szobába, ami – csodák csodája – kellemes és elégséges meleget szolgáltat a mezopotámiai télben. Használtak azonban – főleg a városokban – petróleum fűtőtesteket is. Ezek amolyan nagyobb hordozható petróleumlámpára emlékeztettek, és erősen árasztották magukból a petróleum szagot.

Az irakiak hagyományos öltözete sem idomul a hideghez. A férfiak viselete a „disdase”, az ingruha és a szíjakkal (agall) fejhez simított sokfajta változatban viselhető kendő, a „smákh”, amellyel melegben és hidegben szájukat és orrukat is jól bebugyolálják. Hogy miért? Állítólag jól izolál és a portól is megvédi az embert. Az ingruha felett nyáron vékony palástszerű felöltőt, télen vastagabb anyagból készült kabátszerűséget, mostanában pedig már műanyagból készült bélelt szélkabátot hordanak. Az ingruha alatt télen – főleg az idősebbek – amolyan jégérsónak megfelelő alsónadrágot is hordtak. Egy karácsony előtti szeles napon az egyik divatozó bagdadi ismerősöm palástnak varrott, tehát ujj és gombolás nélküli báránybundában jelent meg:

- Látod, ez a bunda, a „faru” – magyarázta. Ezt hordják az irakiak akkor, amikor nagyon hideg van. Most az van! (Lehetett talán +18-19 °C...)

A hagyományos viselethez tartozó lábbeli télen-nyáron a mezítlábra húzott papucs. Téli reggeleken, amikor a hőmérséklet kb. +5 °C, vagy még kevesebb is lehetett, látván az iraki gyermekeket, amint mezítlábra húzott papucsban mentek iskolába, engem, a –20-25 °C-hoz is hozzászokott európaiat a hideg rázott ki! Nekik meg semmi... talán csak a lábukat szedték egy kicsit fűgében.

Az elmondottak után viszont tegyük hozzá, hogy az itt leírt öltözködési mód csak a hagyományos viseletre vonatkozik. A lakosság többsége – főleg a városokban – európai öltözetben járt, s követi a legújabb divatot. A férfiak öltönyt, nyakkendőt hordtak. Igaz, kalap helyett fejükön öltönyhöz olykor ők is a „smákh” meg az „agallt” viselték. Komoly helyen (bírószá, hivatal) máshogyan, mint öltönyben nem is illett megjelenni – sem télen, de még a legforróbb nyáron sem! [Hogy én mennyit izzadtam a bírószágokon öltönyben, nyakkendőben! Egyszerűbb hivatalokba még el lehetett menni ingujjban és nyakkendőben, de bírószágra zakó nélkül semmiképpen sem!]

A falusi nők jobbára hosszú, a nőiességet gondosan elrejtő szoknyát és fejkendőt hordtak, de hivatali viselő és a városi nők (főleg Bagdadban) a legmodernebb európai divat szerint öltözködtek. Talán csak a dekoltázsuk volt visszafogottabb. Az arcot elrejtő „csadort” csak az északi kurd területeken láttam. Télen a nők csizmát is hordtak, s Bagdad utcáin a bunda sem volt ritkaság! Persze, csak úgy lezserül kigombolva, mert begombolva valószínűleg igen meleg lett volna. Igen, a divat már arra felé is divat lett, s az egyes öltözeteket nem azért hordják, hogy jó, vagy szükséges, hanem ezért, mert divatos.

Rasíd barátom, az öreg mezopotámiai paraszt, ezen eleget is mérlegelődött.

- Azért van meleged – mondogatta nyáron – neked is meg a többi városi Európát majmolónak, mert így öltözködtek!

Fitymálón és szánakozva nézett végig rajtam amint egy szál ingben és vékony pantallóban, mezítlábra húzott szandálban veritékeztem.

- Ez alatt, ami rajtam van – folytatta, s mellén megrázta az eléggé vastag, bokáig érő ingruháját – legalább 5-6 fokkal hűvösebb van!

S ez a fedetlen fej! – mutatott rám – Istenemre mondom, hogy én „smákh” (tehát a fejkendő) nélkül, fél óra alatt napszúrászt kapnék!

Erre én valami olyasmit hümmögtem, hogy jó, de hogy néznék én ki az olyan öltözetben, még az irakiak is kiröhögnének! – mire közbevágott és kifakadását tompítandó magyarázta:

- Jó, te ezt az öltözetet szoktad meg, mert nálatok nem ilyen erős a nap. De ezek a mieink miért utánoznak, majmolnak titeket, európaiakat?! Hisz ennek az öltözetnek itt nálunk semmilyen gyakorlati haszna nincs, tehát ésszerűség sincs benne! Melegük van, karjukat és nyakukat a nap perzseli, s ha jön a porfelhő, még szájukat és orrukat sincs mivel eltakarniuk!

Mondanom sem kell, hogy nehéz volt ellenérvet felhozni. Csak a nadrág védelmére tudtam valamit megemlíteni. Arra is csak azt, hogy abban könnyebb árkot ugrani. Mire Rasíd ellentmondást nem tűrő módon hadonászott kezével.

- Az árkot nem átugrani kell, hanem megkerülni! De ha mindenáron át akarod ugrani, akkor ezt feltűröd (s az ingruhát felhúztad combig), s máris ugorhatsz. Ez nem probléma. Az viszont igen, hogy mennyire izzadsz benne! Mert ez az enyém, ez szellős.

Magamban én is elismertem, hogy az irakiak öltözete praktikus (nem csoda, hiszen jó pár évezreden át alakult ki...), s ha tehetik, ebben járnak. Amikor a hivatali viselő iraki, legyen az rendőr, hivatalnok, katona, üzletos, tanár, egyetemi professzor, vagy tudományos munkatárs, amikor haza megy, első dolga, hogy levetkőzzön és felvegye a hagyományos öltözetet, a „diszásét”, az ingruhát.

Bizonyítja ezt a következő eset is: Egyszer cégünk hivatalába egy tábornok jött panaszt tenni embereink ellen, akik csatornaépítés közben ráhányták a földet nyaralója kerítésére. Hogy tábornok, azt abból tudtuk meg, hogy bemutatkozott, mert megjelenéséből erre következtetni nem lehetett, mert ő is „diszásában”, „smákhban” „agallokkal”, és mezítlábra vett papucsban volt. Mégpedig az eléggé hűvös tavaszi nap ellenére is, kezében pedig morzsolgatta az olvasót (szekbha), ami minden férfi öltözetének, vagy megjelenésének elkerülhetetlen kelléke. Tehát úgy nézett ki, mint akármelyik környékbeli iraki. Hivatalunkban senki sem akarta neki elhinni, hogy tá-

bornok, majd tisztázták hol lakik, s megígérték neki, hogy majd ha hazajövök, tüstént elmegyek hozzá és megbeszéljük a dolgot. Megtörtént. Elmentem hozzá, s az udvarán parkoló autókából és a katona sofőrökből gyorsan kiderült, hogy valóban tábornok. Megittunk vagy három teát (mert Irakban ez a társalgás itala, amit féldecis poharakból isznak erősen cukrozva, de így is erősebb, mint a mi kávénk), hosszasan elbeszélgettünk, s kiderült, hogy egysége a déli fronton harcol, fivére pedig a prágai iraki nagykövetségen katonai attasé! Tehát majdnem rokonok lettünk, kárát pedig helyre hoztuk.

Az ország északkeleti hegyvidékének kurd és asszír, meg káldeus lakói öltözete különbözik az síkságot és pusztákat lakó arabokétól. A kurd nők hosszú, földig érő szoknya-ruhát, az felett pedig blúzt viselnek. Szeretik az élénk színeket, főleg a blúzuk gazdagon díszített. A kurd férfiak nagyon bő, buggyos nadrágot hordanak, melyet a boka táján, a saru, vagy a papucs fölött összekötnek. A derekukat ingükkel, vagy blúzzukkal együtt széles, kendőszerű övvel kötik össze. Hétköznapi alkalmakkor az öv-kendő el is maradhat, s az inget, vagy a blúzt egyszerűen a nadrágba tűrik. Fejükön turbánszerű fejfedőt hordanak.

Az asszír, vagy káldeus nőknek gazdagon hímzett szoknya-ruhájuk van, amely úgy fél lábszárig ér. A ruha felső részének nagyon díszes hímzése van. Fejükön ugyancsak gazdagon díszített koronászerű fejfedőt viselnek. Az asszír férfiak viselete testhez álló blúzszerű kabát és kényelmes, de nem bő, a lábszárnál szűkülő nadrág és bocskor, vagy saru. A férfiak ruhája is gazdagon hímzett. Derékukon a ruhától eltérő színű kendőszerű övet viselnek. Fejükön magas, fent szűkülő sisakos sapka, melynél toll, árvalányhaj és szalag van.

Hornyák Enikő:

Kinek szól Pál bizonyágtétele az Areopagoszon?

Abstract:

To whom Paul, the Apostle addressed his testimony on the Areopagus?

In this study I would like to study one particular aspect of Luke's second book, The book of Acts. His second book deals with the life events of the church, starting from the ascension of Jesus Christ and it comes to an end by the works of the apostle Paul in Rome, as they were summarized in Luke's accounts of the event of the Early church. His work can be seen as the earliest collection of the Christian sermons, which make up about one third of the book. I will be examining Paul's Areopagus speech in Athens.

Keywords: speeches, Paul the Apostle, Areopagus, Athens, deities, Acts

Lukács kétkötetes művének második kötetével kívánok foglalkozni tanulmányomban. Az Apostolok Cselekedeteinek jellegzetessége, hogy egy új irodalmi műfajt alkalmazva, Jézus halála és feltámadása utáni kort ismerteti az olvasóval.¹ A mennybemenetel volt a vízválasztó, amely különbséget tett Jézus Krisztus szolgálatának két része, földi és mennyei szolgálata között. Még életében határozott ígéretet tett arra, hogy továbbra is az övével lesz és a megkezdett szolgálatot folytatni fogja a Szentlélek által.² Ennek megfelelően a könyv Krisztus mennybemenetelével kezdődik, majd a felső szobában összegyűlt tanítványi csoporttól elindulva nyomon követi, hogyan áradt ki a Szentlélek elsőként a tanítványokra, majd Jeruzsálemben, el egészen az addig ismert világ végső határáig (ApCsel 1,8). A könyv második felének főszereplője Pál. Az ő utazásain keresztül nyerhetünk betekintést abba a folyamatba, aminek következtében alig néhány évtized alatt Krisztus evangéliuma ismertté vált az egész Római Birodalom-

¹ Joachim Gnllka: Az Újszövetség teológiája, 178. old.

² John Stott: Az apostolok cselekedetei, 33. old.